

RP 2/2018 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om Finlands Akademi

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om Finlands Akademi ändras. Enligt förslaget är Finlands Akademi administrativt en sakkunnigorganisation för vetenskap och forskning, vilket bättre än den gällande ordalydelsen motsvarar behoven i den förändrade verksamhetsmiljön. Akademiens uppgiftsbeskrivning komprimeras till en helhet som består av tre punkter och är tydligare än den nuvarande. Det föreslås att mandatperioderna för medlemmarna i forskningsråden i princip begränsas till en, så att förtroendeuppgifterna är attraktiva och förnyelseförmågan hos verksamheten kan säkerställas också i framtiden. Dessutom föreslås det att tillsättandet av forskningsråden ändras så att processen blir öppnare och transparentare.

I paragraferna om förvaltningsämbetet och bemyndiganden föreslås det smärre preciseringar av teknisk karaktär.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 april 2018.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	3
2.1 Lagstiftning och praxis.....	3
Administrativ ställning.....	3
Akademins uppgifter	3
Vetenskapliga forskningsråd	3
2.2 Internationell utveckling	3
Sverige.....	3
Norge.....	4
Förenade kungariket.....	5
Nederländerna	5
Europeiska forskningsrådet	5
2.3 Bedömning av nuläget	6
Administrativ ställning.....	6
Akademins uppgifter	6
Vetenskapliga forskningsråd	8
Bedömning av nuläget för statsrådets förordning om Finlands Akademi	9
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	10
3.1 Målsättning	10
3.2 Alternativ för genomförandet.....	10
3.3 De viktigaste förslagen.....	11
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	12
Samhälleliga konsekvenser	12
Ekonomiska konsekvenser	12
Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	12
Konsekvenser för olika kön.....	13
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	13
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	13
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	14
DETALJMOTIVERING	16
1 LAGFÖRSLAG	16
2 IKRAFTTRÄDANDE OCH ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER	18
LAGFÖRSLAG	19
Lag om ändring av lagen om Finlands Akademi.....	19
BILAGA	21
PARALLELLEXT	21
Lag om ändring av lagen om Finlands Akademi.....	21
FÖRORDNINGSGUTKAST	24
Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om Finlands Akademi (979/2009).....	24

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Administrativ ställning

Finlands Akademi, som omfattas av undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde, är en finansiär av vetenskaplig forskning och har i forsknings- och innovationssystemet i Finland nått en etablerad ställning. Finlands Akademi har också andra nationella och internationella uppgifter inom vetenskaps- och forskningspolitiken. Lagen om Finlands Akademi (922/2009) innehåller bestämmelser om den administrativa ställningen för Finlands Akademi. Enligt bestämmelserna är Finlands Akademi ett centralorgan för vetenskapsförvaltningen. Akademien hör till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Akademins uppgifter

I lagen om Finlands Akademi föreskrivs vilka Finlands Akademis uppgifter är. Enligt lagen har Finlands Akademi till uppgift att främja den vetenskapliga forskningen och utnyttjandet av den, utveckla det internationella samarbetet inom vetenskapen, vara sakkunnigorgan i frågor som gäller forskningspolitik, bevilja finansiering för vetenskaplig forskning, forskarutbildning och utveckling av forskningsförutsättningarna samt att utföra andra forskningspolitiska sakkunniguppgifter som anges genom förordning av statsrådet eller anförtros Akademien av undervisnings- och kulturministeriet.

Vetenskapliga forskningsråd

Enligt lagen om Finlands Akademi utfärdas det bestämmelser om de vetenskapliga forskningsråden vid Akademien genom förordning av statsrådet. Forskningsråden sköter Akademins uppgifter inom respektive verksamhetsområde. I lagen föreskrivs det också om forskningsrådets sammansättning och mandatperioder och om hörandeförfarandet när forskningsråd tillsätts. Statsrådets förordning om Finlands Akademi (979/2009) innehåller närmare bestämmelser om antalet vetenskapliga forskningsråd och fördelningen av vetenskapsområden.

2.2 Internationell utveckling

Sverige

I Sverige är Vetenskapsrådet det finansierings- och sakkunnigorgan för vetenskaplig forskning som motsvarar Finlands Akademi. Vetenskapsrådets huvuduppgift är att finansiera högklassig vetenskaplig forskning och genom det påverka samhällsutvecklingen. Dessutom fungerar Vetenskapsrådet som rådgivare för regeringen när det gäller forskningspolitik och har också till uppgift att främja vetenskaplig kommunikation. Den finansiering som Vetenskapsrådet fördelar är konkurrensutsatt forskningsfinansiering, som beviljas de bästa projekten på basis av ansökningar och kollegial bedömning. Vetenskapsrådet finansierade 2015 vetenskaplig forskning med 6,8 miljarder kronor (cirka 740 miljoner euro). Vetenskapsrådet är underställt Utbildningsdepartementet.

RP 2/2018 rd

Lagen om Vetenskapsrådet (2000:662) innehåller tre paragrafer, enligt vilka Vetenskapsrådets uppgift är att finansiera forskning av högsta vetenskapliga kvalitet, och fler än hälften av ledamöterna i Vetenskapsrådets styrelse ska representera högskolor. Regeringen utser ledamöterna i Vetenskapsrådets styrelse. Dessutom kan regeringen meddela närmare föreskrifter om Vetenskapsrådets uppgifter och interna organisation samt om hur ledamöterna i Vetenskapsrådets styrelse ska utses.

I förordningen med instruktion för Vetenskapsrådet (2009:975) finns närmare bestämmelser om bland annat Vetenskapsrådets uppgifter, styrelse och forskningsråd. Vetenskapsrådets styrelse har nio ledamöter, av vilka sex väljs bland medlemmarna i forskningsråden och tre utses av regeringen. Mandatperioden för styrelsens ledamöter är tre år och ledamöterna får utses för högst två mandatperioder i följd. Vetenskapsrådet har tre ämnesråd (humaniora och samhällsvetenskap, medicin och hälsa samt naturvetenskap och teknikvetenskap) samt ett råd för forskningens infrastrukturer och fem kommittéer (kommittén för utvecklingsforskning, kommittén för konstnärlig forskning, kommittén för klinisk behandlingsforskning, kommittén för kliniska studier och utbildningsvetenskapliga kommittén). Dessutom kan Vetenskapsrådet tillsätta andra kommittéer. Varje ämnesråd har 8—11 ledamöter, rådet för forskningens infrastruktur 13 ledamöter och varje kommitté 7—13 ledamöter.

Utöver Vetenskapsrådet har Sverige fyra andra nationella forskningsfinansiärer. Forskningsrådet Formas finansierar forskning inom området hållbar utveckling, forskningsrådet Forte inom hälsa, arbetsliv och välfärd och Energimyndigheten inom energiforskning. Innovationsmyndigheten Vinnova finansierar innovationsprojekt.

Till förordningen om Vetenskapsrådet fogades det 2013 en paragraf, enligt vilken Vetenskapsrådet ska tillsätta en samordningsgrupp tillsammans med andra nationella forskningsfinansiärer (Vinnova, Formas, Forte och Energimyndigheten). Samordningsgruppens uppgift är att utarbeta analyser, strategier och forskningsprogram samt ge förslag till utveckling och förnyande av forskningsverksamheten.

Norge

I Norge har funktionerna för finansiering av vetenskaplig, praktiskt förankrad, tillämplig och strategisk forskning nationellt koncentrerats till Forskningsrådet. Forskningsrådet har också till uppgift att vara den huvudsakliga forskningspolitiska rådgivaren för Norges regering, statsförvaltningen och forskningssamfundet. En av rådets centrala uppgifter är att säkerställa att Norge satsar tillräckligt på forsknings- och utvecklingsarbete samt att öka det internationella samarbetet till exempel via EU:s ramprogram. Forskningsrådets årliga budget är cirka nio miljarder norska kronor (cirka 972 miljoner euro).

Forskningsrådets uppgift är att identifiera Norges forskningsbehov och rekommendera nationella prioriteringar, som det stöder genom sina riktade finansieringsinstrument. Forskningsrådet kan strategiskt styra främjandet av nya vetenskapsområden, skapandet av förutsättningar för högklassig forskning och beaktandet av nya samhällsbaserade initiativ inom forskningen.

Forskningsrådets styrelse, styrelsens ordförande och viceordförande samt ordförandena för de fyra forskningsenheterna utses av kungen för en mandatperiod på fyra år. Medlemmarna i forskningsenheterna utses av forskningsrådets styrelse. Av medlemmarna förutsätts förtrogenhet med forskning, affärsverksamhet, industri och samhällsfrågor. Medlemmarna kan utses för högst två mandatperioder i följd. Forskningsenheterna är indelade i följande fyra områden: området vetenskap, som har två underområden (medicin och naturvetenskap samt humaniora

RP 2/2018 rd

och samhällsvetenskap), området energi, naturresurser och miljö, området samhälle och hälsa och området innovationer.

Forskningsrådet leds av Norges kunnskapsdepartement, men när det gäller departementens budgetberedning diskuterar rådet årligen med vart och ett av Norges sexton departement. Rådets uppgift är att samordna departementens syn på forskning och identifiera de nationella prioriteringarna.

Förenade kungariket

Våren 2017 godkände Förenade kungarikets parlament ett lagförslag om att slå samman sju vetenskapliga forskningsråd, som tidigare varit separata från varandra, en innovationsaktör samt en del av forskningsrådet för finansiering av Englands högskoleutbildning till en enda helhet. Bakom detta ligger de snabba förändringarna i verksamhetsmiljön och behovet att svara på komplicerade interdisciplinära utmaningar bättre än tidigare och att flexibla överstärda traditionella gränser mellan förvaltningsområden. Genom ändringen strävar man efter bättre hörbarhet för forskningssystemets röst i samhällsdebatten, ökande effektivitet och starkare strategisk ledning av forskningsfinansieringen. Genom ändringen och de övriga utvecklingsåtgärder som anknyter till den kommer antalet organisationer inom förvaltningsområdet för ministeriet för företagsverksamhet, innovationer och färdigheter (Department for Business, Innovation and Skills) i Förenade kungariket att minska från tio till två, vilket enligt propositionen förväntas förbättra möjligheten att nå de uppställda politiska målen samtidigt som de vetenskapliga forskningsrådets identitet och oberoende bevaras.

Nederländerna

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) är en stödorganisation för Nederländernas vetenskapliga forskning. Organisationen finansierar både forskning och upprätthåller forskningsinstitut. NWO styrs av undervisnings- och kulturministeriet, men det är en oberoende organisation vars verksamhet regleras av lagen om NWO och av en anvisning för god förvaltning (the Dutch Code of 'Goed Bestuur').

NWO:s organisation förnyades genom en lag som sattes i kraft 2017. NWO:s styrelse (executive board) ansvarar för paraplyorganisationens verksamhet och fördelar den årliga budgeten till olika aktiviteter. Styrelsen tillsätter enheternas råd (board) och deras ordförande samt ansvarar för åtgärder mellan enheterna. Forskningsenheterna är indelade enligt vetenskapsgren i följande fyra områden: 1) naturvetenskaper, 2) tillämpad vetenskap och ingenjörsvetenskap, 3) samhällsvetenskap och humanistisk vetenskap samt från och med 2019 4) hälsoforskning.

Syftet med förnyelsen har varit att öka flexibiliteten, effektiviteten och samarbetet inom NWO:s verksamhet, så att den bättre kan reagera på förändringarna i verksamhetsmiljön. Genom en organisationsstruktur som är enhetligare än tidigare kan man också bättre uppfylla behovet att öka tvärvetenskapligt samarbete.

Europeiska forskningsrådet

Europeiska forskningsrådet (European Research Council, ERC) har bildats av Europeiska unionen (EU) och är en organisation som finansierar högklassig forskning, dvs. beviljar toppforskare och deras forskningsgrupper finansiering för banbrytande forskning. En forskare varifrån som helst i världen kan få ERC-finansiering för genomförande av ett ambitiöst projekt i Europa. Målet är att stärka kunnandet, dynamiken och kreativiteten inom europeisk forskning.

Europeiska forskningsrådet består av ett oberoende vetenskapligt råd (Scientific Council) och dess genomförandeorgan (European Research Council Executive Agency), som i form av arbetsprogram genomför Europeiska forskningsrådets verksamhet. Det vetenskapliga rådet utarbetar sin verksamhetsstrategi och beslutar självständigt om ansökningsformerna samt experterna inom kollegial bedömning (dvs. peer review). Målet är att forskarsamhället betraktar processen för kollegial bedömning som högklassig och trovärdig. Det vetenskapliga rådets totala budget är cirka 13 miljarder euro 2014—2020.

I enlighet med specialprogrammet för genomförande av Horisont 2020, som är EU:s ramprogram för forskning och innovation (2014—2020), utser Europeiska kommissionen med stöd av en oberoende identifieringskommittés förslag ledamöterna (22 ledamöter på en gång) i det vetenskapliga rådet vid Europeiska forskningsrådet. Det vetenskapliga rådet består av ansedda internationella forskare och har en bred representation av olika vetenskapsgrenar. Mandatperioden för ledamöterna är fyra år. Europeiska forskningsrådet leds av det vetenskapliga rådets ordförande, som också är dess officiella företrädare. Ordföranden bistås av tre vice ordförande, av vilka var och en företräder ett av de huvudsakliga forskningsområdena vid Europeiska forskningsrådet, nämligen fysikaliska vetenskaper och ingenjörsvetenskaper, vetenskaper om den levande naturen (inklusive biovetenskaper och hälsoforskning samt medicin) samt samhällsvetenskaper och humanistiska vetenskaper. Det vetenskapliga rådet utser inom sitt forskningsområde paneler (totalt 25), som är på förhand tematiskt fastställda. I dessa paneler bedöms (rating) forskningsansökningarna och det föreslås finansiering för dem (ranking).

2.3 Bedömning av nuläget

Administrativ ställning

Behovet av Akademin som nationell expert på vetenskap och forskning sträcker sig utanför förvaltningsområdet för undervisnings- och kulturministeriet. Bland annat bildandet av den nya typ av forsknings- och innovationsråd som leds av statsministern samt det ökade behovet av gränsöverskridande samarbete mellan förvaltningsområden till exempel när det gäller evidensbaserat beslutsfattande inverkar på ett avgörande sätt också på Akademin ställning. Vid sidan av Finlands Akademi är Business Finland en offentlig forskningsfinansiär. Business Finland finansierar huvudsakligen verksamhet inom den privata sektorn. Forskningsverksamhet finansieras utöver av de offentliga forskningsfinansiärerna också av bland annat privata stiftelser och fonder. De offentliga och de privata forskningsfinansiärerna samarbetar på strategisk nivå inom hela forsknings- och innovationssystemet på samma sätt som i till exempel Sverige.

Ett praktiskt exempel på Akademin ställning som expert på vetenskap och forskning är att Akademin med hjälp av resultat från vetenskap och forskning stöder politikutvecklingen. Om Akademin hade en bredare ställning som expert på vetenskap och forskning än enligt den gällande lagstiftningen, skulle Akademin ha möjlighet att stödja forskningspolitiskt beslutsfattande och att se till att vetenskap och forskning är en synlig del i beslutsfattandet och debatten i samhället. Genomslagskraften av Akademin verksamhet stärks om deltagandet i dialogen mellan forskningsamfundet och det övriga samhället är aktivare och informationsunderlaget utvidgas genom till exempel analysverksamhet.

Akademin uppgifter

Att främja vetenskaplig forskning och utnyttjandet av den har i lagen fastställts som Akademin primära uppgift. De övriga uppgifter som fastställs i lagen, särskilt utvecklingen av internationellt samarbete, verksamheten som sakkunnigorgan samt beviljandet av finansiering

genomför var och en för sig denna uppgift att främja. Att vara ett sakkunnigorgan kan granskas med utgångspunkt i att Akademien är en sammanslutning av förtroendeorgan och å andra sidan ett ämbetsverk. Granskningen av dessa båda dimensioner inverkar på fastställandet av Akademiens roll som sakkunnig.

I den finländska och internationella samhällsdebatten avses vanligen med forskningspolitik beslutsfattande om förutsättningarna och systemet för vetenskap och forskning. På engelska motsvaras termen forskningspolitik av bl.a. science policy, research policy and policy for science. Det kan ibland vara oklart om de svenska begreppen avser politik (politics) eller policy. I det berörda sammanhanget avser forskningspolitik det senare, dvs. policy. Det finns också skäl att åtskilja forskningspolitik och forskningsrådgivning (science for policy).

Enligt de synpunkter som samlades in från intressentgrupperna våren 2017 är Akademiens viktigaste uppgift i praktiken att bevilja finansiering för högklassig vetenskaplig forskning. Finansieringsuppgiften är hörnstenen för Akademiens existens, men det är viktigt att granska dess förhållande till de övriga i lagen fastställda uppgifterna och ordnandet av att sköta dessa uppgifter i en föränderlig verksamhetsmiljö. Ordnandet av Akademiens finansieringsuppgift påverkar också de övriga uppgifterna. Av svaren i enkäten för intressentgrupperna framgick det att Akademien också förväntas ha en aktiv forskningspolitisk roll. För närvarande utgör finansieringsuppgiften den största delen av Akademiens verksamhet och för de övriga uppgifterna kvarstår avsevärt mindre resurser. Genom författningsändringar som gäller Akademiens uppgifter kan man också påverka att den allmänna uppgiften att främja vetenskaplig forskning, till exempel genom sakkunskap eller internationellt samarbete, kan få mer resurser än för närvarande.

Behovet att stärka evidensbaserat beslutsfattande har ökat. När informationsförmedlingen blir snabbare och antalet olika informationskällor som i mindre grad bygger på evidensbaserad information ökar, har det blivit allt viktigare att säkerställa att grunden för det samhälleliga beslutsfattandet är stark. Detta gäller även och kanske framför allt forsknings- och innovationspolitiken. Evidensbaserat beslutsfattande kräver ett starkt och allmänt tillgängligt informationsunderlag. Ett beslutsfattande som allt mer stöder sig på evidensbaserad information kräver avsevärd ökning av informationsunderlags- och analysverksamheten och ett närmare samarbete mellan särskilt undervisnings- och kulturministeriet och aktörerna inom dess förvaltningsområde för att stärka informationsunderlaget. Av organisationerna inom förvaltningsområdet har särskilt Finlands Akademi av tradition kunskap som anknyter till informationsunderlag och analysverksamhet och den kunskapen har också hittills använts som stöd för beslutsfattande. Genom digitaliseringen övergår man inom informationsproduktionen och analysverksamheten till realtid. Materialens betydelse, deras öppenhet och betydelsen av öppna förfaringsätt som blir allt vanligare framhävs inte bara inom vetenskapen utan också i den politiska verksamheten. Eftersom befintliga datamängder och datamängder som samlas in är mycket omfattande och förändringarna i vår verksamhetsmiljö blir allt mer komplicerade, kräver utnyttjandet av informationsunderlaget allt mångsidigare kunskaper och delande. I fortsättningen behövs allt gedignare förmåga att producera information, men det krävs kanske ännu mer förmåga att dra slutsatser med stöd av det tillgängliga informationsunderlaget genom att sammanföra också olika intressen till exempel för att göra strategiska val. I forskningspolitiken kräver detta djupgående samarbete mellan undervisnings- och kulturministeriet, högskolorna, forskningsinstituterna och Finlands Akademi.

Det är klart att de förtroendevalda i Akademiens organ inte kan lägga en större del av sin tid på arbetet i organen än för närvarande. Det är också viktigt att hitta sätt genom vilka även de övriga forskningspolitiska uppgifterna, t.ex. den sakkunskap i forskningsråden som grundar sig

på ansökningar och slutrapporterna om projekt, vid sidan av finansieringsbesluten i rådets arbete framhävs mer än för närvarande.

Nationellt behövs det en stark aktör för att främja öppna förfaringsätt i forsknings- och innovationssystemet. Med hänsyn till Akademiens nuvarande uppgifter och dryftandet av prioriteringarna vid fastställandet av uppgifterna är främjandet av en allt större öppenhet på nationell och internationell nivå en naturlig del av Akademiens verksamhet.

På längre sikt är det eftersträvansvärt att man utreder bland annat de möjligheter som digitaliseringen medför att utan att försämra kvaliteten på verksamheten förenkla rutinerna för finansiering från Akademin, vilket också kan leda till behov av att i ett senare skede ändra lagstiftningen.

Vetenskapliga forskningsråd

Verksamheten och uppgifterna i forskningsråden vid Finlands Akademi förnyades avsevärt senast 1995, då antalet forskningsråd minskades och antalet förtroendevalda i dem skars ned.

Till de viktigaste uppgifterna i Akademiens vetenskapliga forskningsråd hör att bereda finansieringen och fatta beslut om beredningen med stöd av extern kollegial bedömning. Det är mycket viktigt att medlemmarna i forskningsråden har en bred och högtstående vetenskaplig sakkunskap.

I praktiken har arbetet i forskningsråden förändrats på 20 år och utvecklats på många sätt. Processen för bedömning av finansieringsansökningar har kontinuerligt utvecklats, paneler som består av internationella experter har blivit en central del av bedömningen av ansökningar och kriterierna för beslutsfattandet har blivit mångsidigare. Samtidigt har den vetenskapliga forskningen och sätten att genomföra den förnyats. Det har skett betydande strukturella förnyelser inom forsknings- och innovationssystemet bland annat i form av den nya universitetslagen och reformen av forskningsinstitut. Dessutom har den långvariga ökningen av forskningsfinansiering upphört, vilket har lett till ökad konkurrens i Finlands Akademiens finansieringsinstrument. I forskningsråden vid Finlands Akademi har utmaningen allt mer blivit att endast en liten del av de högklassiga ansökningarna kan beviljas finansiering.

I enlighet med bestämmelserna i lagen sköter forskningsråden Akademiens uppgifter inom sina respektive verksamhetsområden. Akademiens uppgifter är en mångsidig helhet där det finns behov av att ändra prioriteringen. Den gällande författningsutformningen kan i värsta fall leda till mycket splittrat och även motstridigt fungerande forskningsråd. Med hänsyn till det ökande behovet av mångdisciplinär forskning och forskning som överskrider gränserna för verksamhetsområden är det viktigt för att säkerställa att Akademiens verksamhet är av hög kvalitet, har genomslagskraft och är enhetlig att Akademiens verksamhet utvecklas som en helhet där de vetenskapliga forskningsråden är en viktig del. De vetenskapliga forskningsråden ska även i fortsättningen utöver finansieringsuppgiften ha en viktig roll som utvecklare av sitt verksamhetsområde. Till exempel i Nederländerna och i Förenade kungariket har man i de senaste reformerna av organisationerna för forskningsfinansiering uppfyllt motsvarande förändringsbehov genom att göra verksamheten enhetligare än tidigare och samarbetet mellan forskningsråden intensivare. Det kan också konstateras att den nuvarande indelningen i fyra forskningsråd som fastställs genom den förordning som utfärdats med stöd av lagen inte på bästa möjliga sätt uppfyllt de behov som den förändrade verksamhetsmiljön har gett upphov till exempelvis när det gäller mångdisciplinär verksamhet. Samtidigt måste man konstatera att främjandet av mångdisciplinär och interdisciplinär verksamhet också kräver andra åtgärder än

RP 2/2018 rd

att genom förordning ändra forskningsrådsindelningen. Dessa åtgärder hänger samman med organisationen av Akademin verksamhet och dess förfaringsätt, som påverkas effektivast genom instruktionen, arbetsordningen och andra anvisningar.

Det finns skäl att utveckla utseendeprocessen i forskningsråden i en öppnare och transparentare riktning. I författningarna har antalet medlemmar i forskningsråden varit flexibelt, men i praktiken har forskningsråden haft samma storlek oberoende av om antalet ansökningar och sålunda arbetsmängden mellan olika forskningsråd har varierat mycket. Även i fortsättningen ska medlemmarna i forskningsråden utses så att de har en bredare förståelse för behoven i och utvecklingen av forsknings- och innovationssystemet än den som grundar sig på deras egen vetenskapsgren eller organisation. Detta är allt viktigare i en situation där antalet forskningsråd skärs ned från fyra forskningsråd till tre.

Sammansättningen i de olika organen vid Akademin och deras mandatperioder varierar i viss mån. För skillnaderna mellan organens sammansättning och mandatperioder finns det klara grunder med hänsyn till ändamålsenlighet och behov. Vid övervägandet ska man balansera mellan att säkerställa kontinuiteten och aktiva forskares möjligheter att delta och ojävigt beslutsfattande. För att säkerställa långvarig verksamhet är det ändamålsenligt att bevara möjligheten till två mandatperioder i följd för medlemmarna i Akademin styrelse och rådet för strategisk forskning. När det gäller forskningsråden är det viktigt att fortfarande också kunna utse som medlemmar aktiva forskare, varvid med tanke på deras arbetsförutsättningar begränsningen av perioden till en full mandatperiod förbättrar intresset för forskningsrådsarbetet. Att förbinda sig vid den tämligen stora arbetsmängd och de ansökningsbegränsningar som ett medlemskap i forskningsrådet medför gäller då endast en treårsperiod. I Akademin rekommenderas det att medlemmarna i organen inte ska ansöka om finansiering från Akademin. Denna rekommendation läggs fram för organens medlemmar när medlemmarna inleder sitt arbete. Genom att begränsa antalet mandatperioder efter varandra stöder man dessutom forskningsrådets förmåga att förnya sig. Tack vare den förnyade utseendeprocessen kan man genom tidigare och mer djupgående inskolning säkerställa att verksamheten fortsätter.

Bedömning av nuläget för statsrådets förordning om Finlands Akademi

Statsrådets förordning om Finlands Akademi har utfärdats med stöd av lagen om Finlands Akademi. I förordningen föreskrivs det om de vetenskapliga forskningsrådets antal och namn. För att kunna uppfylla de ändringsbehov som läggs fram under Bedömning av nuläget behövs det dessutom ändringar i förordningen. Den viktigaste av dessa är att övergå från fyra till tre forskningsråd. Genom ändringen förbättras Akademin förmåga att stödja den ökande mångdisciplinära och interdisciplinära verksamheten.

För närvarande fördelas ansökningarna om finansiering mellan fyra forskningsråd så som presenteras i tabellen nedan. I tabellen uppskattas också preliminärt hur ansökningarna skulle fördelas i den nya modellen med tre forskningsråd. Uppskattningen är riktgivande. Fördelningen av mängden ansökningar påverkar arbetsvolymen för medlemmarna i forskningsråden, eftersom ansökningsprocessen utgör en betydande del av forskningsrådets arbete.

FORSKNINGS- RÅD	ANTAL AN- SÖKNINGAR 2012—2016	PROCENTANDEL AV ANSÖKNING- ARNA	UPPSKATTNING AV PROCENTANDELAR- NA EFTER ÄND- RINGEN
Kultur och samhälle	4 984	28,4 %	28,4 %
Naturvetenskap och teknik	6 870	39,2 %	39,2 %
Biovetenskap och miljö	2 920	16,6 %	32,4 %
Hälsa	2 773	15,8 %	

Ändringen stöder också det internationella samarbetet. Finlands mål är att våra forskare i fortsättningen ska ha ännu större framgång vid ansökning om finansiering från EU:s ramprogram för forskning och innovation. Uppnåendet av detta mål stöds av sådana verktyg och strukturer för genomförandet som motsvarar verktygen och strukturerna enligt ramprogrammets grundforskningsdel eller med andra ord Europeiska forskningsrådets, det vill säga att forskningsrådets antal och namn i den förordning som utfärdats med stöd av lagen ändras.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Syftet med de föreslagna ändringarna av Finlands Akademis administrativa ställning, uppgifter och vetenskapliga forskningsråd är att möjliggöra att förändringarna i verksamhetsmiljön kan beaktas i utvecklingen av Akademin verksamhet bättre än tidigare. Fortfarande är målet att förbättra grunden för det samhälleliga beslutsfattandet och att säkerställa de bästa förutsättningarna för högkvalitativ, effektiv och förtroendeingivande verksamhet med förmåga till förnyelse vid Akademin.

Genom reformen av Akademin styrelse och ledning vill man förbättra förutsättningarna för övergripande strategisk ledning av Akademin och för Akademin förmåga att som helhet svara bättre än för närvarande på förändringarna i verksamhetsmiljön.

Genom reformen strävar man efter att arbetet i och strukturen av forskningsråden vid Finlands Akademi på bästa möjliga sätt kan uppfylla de framtida behoven av att främja vetenskapen med hänsyn till att vetenskapens höga internationella kvalitet, genomslagskraft och förnyelse ska stödjas.

3.2 Alternativ för genomförandet

Lagen och förordningen om Finlands Akademi fastställer ramarna för verksamheten vid Akademin. Akademin verksamhet styrs fortsättningsvis genom undervisnings- och kulturministeriets resultatstyrning. Utöver dessa fastställer Akademin instruktion, arbetsordning och allmänna verksamhetskulturer verksamheten vid Akademin. En förutsättning för att de ovan anförda målen ska uppnås är att bestämmelserna stöder bland annat att förändringar i verksamhetsmiljön beaktas bättre och att Akademin leds strategiskt på ett övergripande sätt.

För att stödja att de ovan anförda målen uppnås behövs dock vid sidan av tillvägagångssätten och verksamhetskulturen för att stödja att de ovan framlagda målen uppnås. Och med tanke på

uppnåendet av målen är det också viktigt att Akademien har en intensiv växelverkan med det övriga samhället.

Utveckling av styrningen och tillvägagångssätten som alternativ till lagstiftningsändringar ska granskas med hänsyn till om man på det sättet i tillräcklig utsträckning kan stödja uppnåendet av de ovan nämnda målen. Enligt bedömningen är detta inte fallet, eftersom Akademiens uppgifter som bygger på författningar och organens verksamhetsområdesindelning medför förbehåll för Akademiens verksamhet. Dessa förbehåll möjliggör i bästa fall ändringarna och förhindrar i värsta fall utvecklingen.

3.3 De viktigaste förslagen

Definitionen av Finlands Akademiens administrativa ställning ska ändras så att den bättre motsvarar Akademiens aktuella faktiska och i fortsättningen starkare ställning som sakkunnigorganisation inom vetenskapen och forskningen. Den föreslagna ändringen ersätter också den äldre ordalydelsen i den gällande lagen.

Det lagstadgade fastställandet av Akademiens uppgifter ska förtydligas genom att samla uppgifterna i en förteckning med tre punkter. Ändringen av utformningen av uppgifterna stöder också den föreslagna ändringen i 1 § om Akademiens funktion som sakkunnigorganisation.

Det föreslås att bestämmelserna om de vetenskapliga forskningsråden ändras när det gäller fastställande av uppgifter, mandatperioder och hörandeförfarande. I fråga om forskningsrådets uppgifter föreslås det utöver i lagen också närmare bestämmelser i instruktionen för Akademien. När det gäller mandatperioderna för medlemmarna i forskningsråden ska enligt ändringen samma person kunna utses till forskningsrådsmedlem endast för en mandatperiod undantaget en situation där personen är medlem i forskningsrådet en period och direkt efter eller före den perioden ordförande för forskningsrådet en period. Genom att begränsa antalet mandatperioder i följd till en, eller i fråga om ordföranden till två, görs forskningsrådsarbetet i fortsättningen också mer attraktivt för aktiva forskare, eftersom utgångspunkten är att arbetet i forskningsrådet binder medlemmarna endast tre år åt gången. Det föreslås att de instanser som ska höras innan utnämningar i organ görs, ska utvidgas till att omfatta högskolor, statens forskningsinstitut samt myndigheterna och sammanslutningarna inom vetenskaps-, forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Bestämmelsen om förvaltningsämbetet ska ändras så att förvaltningsämbetet ansvarar för beredningen av ärenden samt för föredragningen, avgörandet och verkställigheten av besluten i enlighet med vad som föreskrivs närmare någon annanstans i denna lag.

Ändringar i förordningen om Finlands Akademi

Det föreslås att förordningen om Finlands Akademi, som utfärdats med stöd av lagen, också ska ändras. I förordningen ska det föreskrivas om begränsning av antalet vetenskapliga forskningsråd till tre och att forskningsrådets namn ska ändras i enlighet med detta.

Förslaget till namn på de tre nya forskningsråden grundar sig på sådana utredningar av förändringar i verksamhetsmiljön och av fördelningen av ansökningar i olika vetenskapsgrenar forskningsrådsvis som har gjorts vid beredningen av reformen, på observationer som har gjorts vid hörande av intressentgrupper samt på internationella jämförelser när det gäller forskningsrådets verksamhetsområdesindelning. Akademiens styrelse ska även i fortsättningen besluta om forskningsrådets verksamhetsområdesindelning, vars syfte är att på allmän nivå

beskriva varje forskningsråds verksamhetsområde. Även i fortsättningen ska forskningsrådets verksamhetsområdesindelning vara flexibel, så att man kan svara på behov som förändras. Verksamhetsområdesindelningen berättar för den som ansöker om finansiering till vilket forskningsråd det är lämpligast att rikta ansökan. Med utgångspunkt i forskningsområdena för ansökningarna skapar Akademien i bedömningspanelerna den lämpligaste indelningen med tanke på behandlingen av ansökningarna och fortsätter även framledes att vid bedömningen av ansökningar använda paneler som omfattas av verksamhetsområdet för flera forskningsråd.

4 Propositionens konsekvenser

Samhälleliga konsekvenser

Propositionen kan om alla mål uppnås bidra på ett betydande sätt till att stärka det finländska forskningssystemet. Genom ändringarna kan också förutsättningarna för evidensbaserat beslutsfattande förbättras, vilket bidrar till att det finländska samhället är bättre förberett än tidigare på framtida förändringar.

Ett av målen för de föreslagna ändringarna är en enhetligare verksamhet än tidigare vid Akademien, som består av oberoende organ, och det leder sannolikt till en positiv effekt på Akademins förmåga att bättre än tidigare kunna beakta förnyelse av vetenskapen och forskningen. Samtidigt kan man svara på behovet att öka gränsöverskridande samarbete mellan vetenskapsgrenar och att bevara organens självständiga identitet.

Den förordning som det föreslås att ska utfärdas med stöd av den föreslagna lagen kan förväntas inverka positivt på Akademins förmåga till gränsöverskridande verksamhet mellan vetenskapsgrenar. Genom att minska antalet forskningsråd från fyra till tre förbättrar man Akademins möjligheter att bättre än för närvarande uppfylla mångdisciplinära behov och andra föränderliga behov inom vetenskapen.

Ekonomiska konsekvenser

Propositionen bedöms få mycket små direkta ekonomiska konsekvenser. Indirekt ekonomisk nytta förväntas uppstå av Akademins förbättrade förmåga att fungera enhetligare och av förmågan att bättre än för närvarande svara på verksamhetsmiljöns snabba förändringar.

När antalet forskningsråd minskar i enlighet med den föreslagna förordning som utfärdas med stöd av den föreslagna lagen kommer också sannolikt utgifterna för ersättningar till medlemmarna i forskningsråden att minska, men förändringen är marginell.

Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

De föreslagna ändringarna av Akademins uppgifter och verksamhet får konsekvenser för Akademins verksamhet som förvaltningsämbete. Akademien har redan inlett beredningen av en organisationsreform av förvaltningsämbetet och den är också kopplad till den föreslagna förordning som ska utfärdas med stöd av den föreslagna lagen och till forskningsrådsindelningen enligt den förordningen. På kort sikt bedöms ändringen vara en utmaning för det ämbetsverk och dess personal som har fungerat i en oförändrad organisationsstruktur i över 20 år, men på längre sikt bedöms ändringarna förbättra ämbetsverkets funktionsförmåga. Att öka flexibiliteten ger möjlighet att genomföra nya uppgifter på ett effektivt sätt.

Att i Akademiens förvaltningsämbete justera den struktur för forskningsrådsenheten som stöder de vetenskapliga forskningsråden så att den motsvarar tre forskningsråd ger möjlighet att omorganisera vissa funktioner med hänsyn till prognoserna för i Akademiens förvaltningsämbete nivå på anslagen för de statliga ämbetsverkens verksamhetsutgifter.

Konsekvenser för olika kön

Vid sammansättningen av Akademiens organ tillämpas bestämmelserna om jämlik representation av könen när organen inrättas. Av cirka 140 personer i Akademiens förvaltningsämbete är knappt 30 procent män. Till denna del förväntas inte propositionen få negativa konsekvenser för ställningen för någonda av könen.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

I slutet av 2016 beredde en arbetsgrupp vid Finlands Akademiens förvaltningsämbete en rapport om förändringarna i verksamhetsmiljön. I rapporten beskrevs också de utvecklingsmöjligheter som framkommit. Arbetsgruppens rapport var avsedd som underlag för fortsatt diskussion vid utvecklingen av arbetet i forskningsråden vid Finlands Akademi. I rapporten presenterades fem olika modeller för utveckling av forskningsrådsstrukturen. I december 2016 överlämnade styrelsen för Finlands Akademi till undervisnings- och kulturministeriet ett ställningstagande till rapporten.

Den 1 februari 2017 inrättade undervisnings- och kulturminister Grahn-Laasonen en arbetsgrupp med uppgift att utifrån rapporten från Akademiens förvaltningsämbete utarbeta ett förslag till åtgärder för utveckling av arbetet i och strukturen av forskningsråden vid Finlands Akademi. I gruppen fanns det företrädare för ministeriet och Finlands Akademi. Gruppen förpliktades att höra intressentgrupper när beredningen fortskred.

I mars 2017 ordnade gruppen sammankomster där man diskuterade utvecklingsåtgärderna med forskarsamhället och andra intressentgrupper. I sammankomsterna deltog Professoriliitto - Professorsförbundet ry, Suomalainen Tiedakatemia ry, Finska Vetenskaps-Societeten r.f., Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland r.f., Teknillisten Tieteiden Akatemia - Akademin för Tekniska Vetenskaper ry, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf, Finlands universitet UNIFI rf, Tieteentekijöiden liitto - Forskarförbundet ry och Vetenskapliga samfundens delegation.

I maj 2017 samlade arbetsgruppen genom en enkät in intressentgruppernas synpunkter på utvecklingsarbetet. Det kom cirka 700 enkätsvar, som användes som grund för beredningen. Största delen av dem som hade svarat på enkäten företrädde universitetens kår av professorer samt övrig forsknings- och undervisningspersonal. I enkäten kartlades intressentgruppernas synpunkter på Akademiens uppgifter, forskningsrådsstruktur samt utvecklingen av forskningsrådsarbetet och finansieringsverksamheten.

Intressentgruppernas synpunkter på stort förtroende för Akademiens finansieringsverksamhet var utgångspunkten för vad som man vid beredningen skulle hålla fast vid. Interdisciplinär forskning och fenomenbaserad forskning ska stödjas bättre än för närvarande, och vetenskapens förmåga att förnya sig måste säkerställas i utvecklingsarbetet. Intressentgrupperna förväntade sig att Akademiens forskningsråd tillsammans med de andra intressentgrupperna skulle ha en aktivare roll i den forskningspolitiska diskussionen. Dessutom önskades det att transparen-

sen och öppenheten i organens urvalsprocesser skulle vara större. Största delen av intressentgrupperna ansåg att övergången till en modell med tre vetenskapliga forskningsråd är motiverad bl.a. med tanke på praxis vid interdisciplinär verksamhet och internationellt samarbete.

I september 2017 begärde arbetsgruppen separat skriftliga synpunkter av jord- och skogsbruksministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, miljöministeriet, statsrådets kansli, arbets- och näringsministeriet, kommunikationsministeriet och försvarsministeriet. De erhållna synpunkterna utnyttjades vid finslipningen av ändringsförslagen.

Styrelsen vid Finlands Akademi behandlade ärendet vid många möten och sände sina synpunkter till arbetsgruppen den 23 februari 2017 och den 29 juni 2017. I sina brev framhävde Akademiens styrelse internationell kollegial bedömning, vetenskaplig och forskningspolitisk sakkunskap, arbete av hög kvalitet i forskningsråden, öppna utnämningsprocesser i organen samt stärkande av internationalism.

Vid personalmöten i förvaltningsämbetet vid Finlands Akademi behandlades reformen av forskningsråden i tre workshoppar som ordnades för personalen den 26 september 2016, den 20 januari 2017 och den 9 maj 2017. Resultaten från de två första workshopparna utnyttjades redan vid färdigställandet av rapporten från förvaltningsämbetet. I den tredje workshoppen fokuserade man på de förändringar i verksamhetsmiljön som är viktiga för arbetet i forskningsråden samt på de faktorer som måste beaktas vid utvecklingen av forskningsrådsstrukturen och av forskningsrådets forskningspolitiska verksamhet. Dessutom har det under utvecklingsarbetet ordnats diskussionsmöten för personalen. I dessa deltog också företrädare för undervisnings- och kulturministeriets grupp som beredde reformen.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Undervisnings- och kulturministeriet begärde att inom perioden 13.11—18.12.2017 få yttranden om utkastet till regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om Finlands Akademi samt om utkastet till ändring av förordningen om Finlands Akademi. Inom tidsfristen kom det in yttranden om utkastet från sammanlagt 41 remissinstanser. Remissinstanserna ansåg att utkastet till ändringsförslag i huvudsak kan understödjas. Remissinstanserna ansåg att de föreslagna ändringarna var motiverade och att interaktionen under beredningsprocessen hade varit bra.

Den föreslagna övergången till en modell med tre forskningsråd fick ett nästan förbehållslöst stöd av remissinstanserna. Den ansågs vara en god utvecklingsriktning både med hänsyn till internationella exempel och mångdisciplinär och interdisciplinär verksamhet. Likaså understödde största delen av remissinstanserna att mandatperioderna för medlemmarna i forskningsråden begränsas till en mandatperiod i sänder (i fråga om ordföranden till två mandatperioder i följd). Enligt remissinstanserna motiveras detta av målet att fortsättningsvis kunna locka aktiva forskare att bli medlemmar i forskningsråden, även om ändringen är en utmaning för verksamhetens kontinuitet. En öppnare process vid utseende av medlemmarna i forskningsråden understöddes också allmänt. Yrkeshögskolorna och Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf framhävde i sina yttranden att yrkeshögskolorna ska beaktas bättre i Akademiens verksamhet. Detta har beaktats i den slutliga propositionen.

I yttrandena lyfte man fram frågan om Akademiens forskningspolitiska roll. Ordalydelsen har med stöd av yttrandena förtydligats och preciserats i den slutliga versionen av regeringspropositionen. Även antalet medlemmar i forskningsråden kommenterades i yttrandena, varvid det föreslagna antalet medlemmar fick understöd, det föreslogs ett mindre antal medlemmar och

RP 2/2018 rd

det föreslogs ett större antal medlemmar. Med hänsyn till uppskattningen av fördelningen av arbetet mellan de tre föreslagna forskningsråden har man i denna proposition stannat för antalet medlemmar enligt det alternativ som motsvarar nuläget och där det utses en ordförande och högst tio andra medlemmar i forskningsråden.

I yttrandena fästes det också uppmärksamhet vid frågor som inte direkt hänger samman med författningarna utan med frågor och tillvägagångssätt som hör till Akademin interna befogenheter. Budskapen i yttrandena har överlämnats till Akademin, som har konstaterat att de ska beaktas vid genomförandet av reformen. Exempel på sådana frågor är till exempel verksamhetsindelningen mellan forskningsråden, utveckling av processen för bedömning av ansökningar, ändringar av arbetsfördelningen mellan bedömningspaneler och forskningsråd (till exempel att bedömningspanelerna också rangordnar ansökningarna) samt stärkande av forskningsrådets uppgift att stödja att forskningen blir mer internationell. Efter remissbehandlingen ordnade undervisnings- och kulturministeriet den 8 januari 2018 ett informationsmöte om ändringsförslagen för de instanser som fått en yttrandebegäran. Vid informationsmötet gick man igenom den viktigaste behållningen av yttrandena, man diskuterade det som intressentgrupperna noterat om propositionsutkastet och man fastslog de slutsatser om regeringspropositionen som kan dras med stöd av remissbehandlingen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1 §. Administrativ ställning. Det föreslås att paragrafen ändras så att Akademin ställning definieras som sakkunnigorganisation för vetenskap och forskning som hör till undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde. Ändringen motsvarar Akademin faktiska ställning bättre än den gällande lagstadgade definitionen.

2 §. Uppgifter. Även i fortsättningen har Finlands Akademi till uppgift att stödja förutsättningarna för vetenskap och forskning såväl finansiellt som genom att erbjuda experttjänster för olika aktörer inom forsknings- och innovationsfältet. Det föreslås att fastställandet av uppgifterna i 2 § i lagen om Finlands Akademi ändras så att Akademin helhet av uppgifter ska framgå tydligare än för närvarande i paragrafen. Ändringen av fastställandet ska förbättra Akademin möjligheter att uppfylla de behov som orsakats av förändringarna i verksamhetsmiljön.

Enligt 2 § i förslaget ska Akademin ha till uppgift att för det första främja vetenskaplig forskning och forskningsförutsättningar samt utnyttjande av dem genom att finansiera dem och delta i internationellt samarbete samt för det andra vara sakkunnig på utveckling och genomförande av forskningspolitik. Dessutom ska Akademin för det tredje utföra andra sakkunniguppgifter som det föreskrivs om genom förordning av statsrådet eller ges Akademin av undervisnings- och kulturministeriet.

Akademin roll att stödja förutsättningarna för vetenskap och forskning genomförs i praktiken genom såväl finansieringsverksamhet som de tjänster som sakkunnigorganisationen erbjuder. Akademin sköter sina uppgifter i nära samarbete med olika aktörer.

När det gäller finansieringsverksamheten beslutar Akademin styrelse inom ramen för statsbudgeten om anvisande av finansiering till olika finansieringsformer och bl.a. om forskningsrådets finansieringsandelar samt om finansieringen för internationellt samarbete och akademi-program. Dessutom beslutar styrelsen om grunderna för besluten om forskningsfinansiering. I grunderna fastställs de allmänna finansieringsmålen (till exempel främjande av forskningens kvalitet, genomslagskraft och förnyelse) samt de centrala målen för olika finansieringsformer. Dessa riktlinjer är en viktig del av Akademin forskningspolitiska roll.

Finlands Akademin organ (forskningsråden, kommittén för forskningsinfrastruktur och sektionerna samt rådet för strategisk forskning som fungerar i anslutning till Akademin) väljer med stöd av internationell kollegial bedömning vilka ansökningar som ska få finansiering.

En annan viktig uppgift för Akademin är att vara sakkunnig på utveckling och genomförande av forskningspolitiken. Detta stöds även av den feedback som intressentgrupperna gav vid beredningen. Utredningarna Vetenskapens tillstånd med rekommendationer, som har genomförts i nära samarbete med universiteten och forskningsinstituterna, är ett exempel på Akademin forskningspolitiska verksamhet. Att stärka den skulle gynna högskolornas, forskningsinstitutens och ministeriernas arbete. Målet är att Akademin i fortsättningen kan utvidga verksamhet av detta slag.

5 §. Vetenskapliga forskningsråd. I enlighet med den gällande lagen finns det vid Akademin vetenskapliga forskningsråd som det föreskrivs om genom förordning. I paragrafens 1 mom.

föreslås en ändring, enligt vilken forskningsrådets uppgift är att i enlighet med 2 § finansiera forskning samt att följa upp genomslagskraften och resultatet av finansieringen och att tillsammans med Akademiens andra organ planera finansieringen av forskningen och övrig verksamhet som främjar forskningen. Dessutom kan det i övrigt föreskrivas närmare om uppgifterna i instruktionen. Ändringen stöder utformningen av en enhetligare Akademi än tidigare och sålunda uppnåendet av de uppställda målen samtidigt som forskningsrådets beslutanderätt bevaras särskilt när det gäller finansiering och främjande av forskning. Såsom hittills ska Akademiens uppgifter, som fastställs i 2 §, gälla Akademiens alla organ. Detta gäller dock inte rådet för strategisk forskning. Även i fortsättningen ska det genom lag föreskrivas om sammansättningen av forskningsråden.

Det föreslås att paragrafens 2 mom. ska ändras så att samma person inte kan utses till medlem i ett forskningsråd två mandatperioder i följd. Det föreslås också att samma person kan utses till ordförande och medlem för sammanlagt högst två mandatperioder i följd, om han eller hon är ordförande under en av dessa mandatperioder. Genom dessa ändringar görs forskningsrådsarbetet även i fortsättningen attraktivt för aktiva forskare, eftersom utgångspunkten är att arbetet i forskningsrådet binder medlemmarna endast tre år. Dessutom stöder ändringen forskningsrådets förmåga att förnya sig. Det föreslås att antalet medlemmar i forskningsråden är liksom hittills ordföranden och högst tio andra medlemmar. Det bedöms att forskningsrådets arbetsmängd efter reformen fördelas jämnare mellan de tre forskningsråden och sålunda är ett enhetligt antal medlemmar ännu tydligare motiverat.

Det föreslås att 3 mom. i paragrafen ändras så att man när forskningsråden tillsätts ska höra högskolor (dvs. universitet och yrkeshögskolor), centrala statliga forskningsinstitut, myndigheter och sammanslutningar som företräder forsknings- och utvecklingsarbete, centrala vetenskapliga sällskap och vetenskapsakademier. Denna ordalydelse stöds också av den feedback som intressentgrupperna har gett.

Dessutom föreslås det att 4 mom. om ordförandens allmänna behörighet i ärenden som inte är principiella eller får vittomfattande konsekvenser ska styrkas, eftersom det är ändamålsenligare att sköta bemyndigandet genom en instruktion för Finlands Akademi som ges med stöd av 12 §, liksom när det gäller de andra organen vid Akademien.

8 §. Förvaltningsämbetet. Den ändring som föreslås i paragrafen är närmast av teknisk karaktär, men den förtydligar förvaltningsämbetets behörighet när det gäller sådana bestämmelser om bemyndigande som utfärdas med stöd av 12 §. Bestämmelsen om förvaltningsämbetet ska ändras så att förvaltningsämbetet ansvarar för beredningen av ärenden samt för föredragningen och verkställigheten av besluten. Förvaltningsämbetet ska dessutom avgöra ärenden som gäller ämbetet eller ringa ändringar i organens beslut. Denna ändring preciserar bestämmelserna om bemyndigande och gör dem mer exakta, varvid man i enlighet med 12 § kan utfärda exaktare bestämmelser och föreskrifter om behörighetsfrågor genom förordning, instruktion eller arbetsordning.

12 §. Närmare bestämmelser och föreskrifter. Det föreslås att paragrafens 2 och 3 mom. slås ihop, så att bestämmelserna om bemyndigande förtydligas och förenklas. Föreskrifter som kompletterar lagen och förordningen kan utfärdas genom instruktion och arbetsordning. Med stöd av 12 § kan styrelsen för Finlands Akademi i instruktionen fastställa befogenheterna för ordförande för organen eller förvaltningsämbetets beslutanderätt i ärenden som inte är principiella eller får vittomfattande konsekvenser eller vars avgörande närmast är rutinartat. I instruktionen kan det anges att ett organs ordförande avgör ett ärende som gäller ändring av ett finansieringsbeslut, när beslutet inte innehåller betydande användning av prövningsrätt. Vid

RP 2/2018 rd

ringa ärenden kan befogenheterna överföras till förvaltningsämbetet. När det gäller rådet för strategisk forskning kan överföringen av befogenheter endast ske på förslag av rådet.

2 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagen föreslås träda i kraft den 1 april 2018. När det gäller tidpunkten för ikraftträdande har man tagit hänsyn till att mandatperioden för Finlands Akademis nuvarande organ löper ut vid utgången av 2018 och till den beredningstid som processen att utse nya organ kräver. Det skulle vara ändamålsenligt att utse de nya organen cirka ett halvår innan mandatperioden inleds, så att medlemmarna i organen har tillräckligt med tid att förbereda sig.

Det föreslås att en övergångsbestämmelse fogas till lagen. Enligt bestämmelsen ska den begränsning av mandatperioder som föreskrivs i 5 § 1 mom. i lagen inte tillämpas på dem som är medlemmar i forskningsråd när lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om Finlands Akademi

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Finlands Akademi (922/2009) 1, 2, 5, 8 och 12 §,
av dem 1, 2, 8 och 12 § sådana de lyder i lag 482/2014,
som följer:

1 §

Administrativ ställning

Finlands Akademi är en sakkunnigorganisation för vetenskap och forskning inom undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområde.

2 §

Uppgifter

Akademien har till uppgift att

- 1) genom att finansiera vetenskaplig forskning och forskningsförutsättningar och delta i internationellt samarbete främja forskningen och dess förutsättningar och nyttiggörande,
- 2) verka som sakkunnig när det gäller utveckling och genomförande av forskningspolitiken,
- 3) utföra andra sakkunniguppgifter enligt vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet eller som undervisnings- och kulturministeriet tilldelar Akademien.

5 §

Vetenskapliga forskningsråd

Akademien har vetenskapliga forskningsrådenligt vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Forskningsrådets uppgift är att bevilja finansiering för den vetenskapliga forskningen och för utveckling och nyttiggörande av forskningsförutsättningarna, att följa upp finansieringens genomslagskraft och resultat, att tillsammans med Akademiens andra organ planera forskningsfinansieringen och övrig forskningsfrämjande verksamhet samt att på annat sätt verka så som närmare anges i instruktionen.

Statsrådet utser en ordförande och högst tio andra medlemmar till vart och ett av de vetenskapliga forskningsråden för tre år i sänder. Varje forskningsråd väljer första och andra vice ordförande inom sig. En mångsidig och högtstående vetenskaplig sakkunskap ska vara företrädd i forskningsråden. Samma person kan inte utses till medlem i ett forskningsråd två mandatperioder i följd. Samma person kan dock utses för sammanlagt högst två mandatperioder i följd, om han eller hon är ordförande den ena av dessa mandatperioder och medlem den andra.

Innan forskningsråden tillsätts ska högskolor, centrala statliga forskningsinstitut, myndigheter och samfund som företräder forsknings- och utvecklingsarbete, centrala vetenskapliga sällskap och vetenskapsakademier höras.

RP 2/2018 rd

8 §

Förvaltningsämbetet

Akademien har ett förvaltningsämbete som sköter förvaltningen av Akademien, de vetenskapliga råden, kommittén för forskningsinfrastruktur och rådet för strategisk forskning samt svarar för beredningen av ärenden och för föredragningen och verkställigheten av besluten. Förvaltningsämbetet avgör dessutom ärenden som gäller ämbetet eller ringa ändringar i organens beslut.

12 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om Akademiens uppgifter, om Akademiens styrelse, vetenskapliga forskningsråd, sektioner, kommitté för forskningsinfrastruktur och råd för strategisk forskning och om dessas verksamhet, om avgörande av ärenden och om personalen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Till den del som det inte ska föreskrivas genom förordning av statsrådet om de frågor som avses i 1 mom. får föreskrifter om dem utfärdas i den instruktion som godkänns av Akademiens styrelse eller när det gäller förvaltningsämbetet och förvaltningsämbetets interna verksamhet i den arbetsordning som fastställs av generaldirektören.

Denna lag träder i kraft den _____ 2018.

Den begränsning av mandatperiodernas antal som anges i 5 § 2 mom. ska inte tillämpas på dem som är medlemmar i forskningsråd vid lagens ikraftträdande.

Helsingfors den 8 februari 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Undervisningsminister Sanni Grahn-Laasonen

Lag

om ändring av lagen om Finlands Akademi

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Finlands Akademi (922/2009) 1, 2, 5, 8 och 12 §,
av dem 1, 2, 8 och 12 § sådana de lyder i lag 482/2014,
som följer:

Gällande lydelse

1 §

Administrativ ställning

Finlands Akademi är ett centralorgan för vetenskapsförvaltningen. Akademien hör till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

2 §

Uppgifter

- Akademien har till uppgift att
- 1) främja den vetenskapliga forskningen och utnyttjandet av den,
 - 2) utveckla det internationella samarbetet inom vetenskapen,
 - 3) vara sakkunnigorgan i frågor som gäller forskningspolitik,
 - 4) bevilja finansiering för vetenskaplig forskning, forskarutbildning och utvecklande av forskningsförutsättningarna, samt
 - 5) utföra andra vetenskapspolitiska sakkunniguppgifter som anges genom förord-

Föreslagen lydelse

1 §

Administrativ ställning

Finlands Akademi är en *sakkunnigorganisation för vetenskap och forskning* inom undervisnings- och kulturministeriets *ansvarsområde*.

2 §

Uppgifter

- Akademien har till uppgift att
- 1) *genom att finansiera vetenskaplig forskning och forskningsförutsättningar och delta i internationellt samarbete främja forskningen och dess förutsättningar och nyttiggörande,*
 - 2) *verka som sakkunnig när det gäller utveckling och genomförande av forskningspolitiken,*
 - 3) utföra andra sakkunniguppgifter enligt vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet eller som undervisnings- och kulturministeriet tilldelar Akademien.

RP 2/2018 rd

Gällande lydelse

ning av statsrådet eller anförtros Akademien av undervisnings- och kulturministeriet.

5 §

Vetenskapliga forskningsråd

Bestämmelser om de vetenskapliga forskningsråden vid Akademien utfärdas genom förordning av statsrådet. Forskningsråden sköter Akademiens uppgifter inom sina respektive verksamhetsområden.

Statsrådet utser en ordförande och högst 10 andra medlemmar till de vetenskapliga forskningsråden för tre år i sänder. Ett forskningsråd väljer första och andra vice ordförande inom sig. En mångsidig och högtstående vetenskaplig sakkunskap ska vara företrädd i forskningsråden. Samma person kan utses till ordförande för ett forskningsråd eller till medlem i det för högst två mandatperioder i följd. Samma person kan förordnas till ordförande och medlem för sammanlagt högst tre mandatperioder i följd, om han eller hon är ordförande under en eller två av dessa mandatperioder.

Innan forskningsråden tillsätts ska universitet, centrala statliga forskningsinstitut, myndigheter och samfund som företräder forsknings- och utvecklingsarbete, centrala vetenskapliga sällskap och vetenskapsakademier höras.

Forskningsrådets ordförande avgör de ärenden som hör till forskningsrådet, om inte något annat föreskrivs eller något annat anges i instruktionen.

8 §

Förvaltningsämbetet

Akademien har ett förvaltningsämbete som sköter förvaltningen av Akademien, de vetenskapliga råden, kommittén för forskningsin-

Föreslagen lydelse

5 §

Vetenskapliga forskningsråd

Akademien har vetenskapliga forskningsrådenligt vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Forskningsrådets uppgift är att bevilja finansiering för den vetenskapliga forskningen och för utveckling och nyttiggörande av forskningsförutsättningarna, att följa upp finansieringens genomslagskraft och resultat, att tillsammans med Akademiens andra organ planera forskningsfinansieringen och övrig forskningsfrämjande verksamhet samt att på annat sätt verka så som närmare anges i instruktionen.

Statsrådet utser en ordförande och högst tio andra medlemmar till vart och ett av de vetenskapliga forskningsråden för tre år i sänder. Varje forskningsråd väljer första och andra vice ordförande inom sig. En mångsidig och högtstående vetenskaplig sakkunskap ska vara företrädd i forskningsråden. *Samma person kan inte utses till medlem i ett forskningsråd två mandatperioder i följd.* Samma person kan dock utses för sammanlagt högst två mandatperioder i följd, om han eller hon är ordförande den ena av dessa mandatperioder och medlem den andra.

Innan forskningsråden tillsätts ska *högskolor*, centrala statliga forskningsinstitut, myndigheter och samfund som företräder forsknings- och utvecklingsarbete, centrala vetenskapliga sällskap och vetenskapsakademier höras.

8 §

Förvaltningsämbetet

Akademien har ett förvaltningsämbete som sköter förvaltningen av Akademien, de vetenskapliga råden, kommittén för forskningsin-

RP 2/2018 rd

Gällande lydelse

frastruktur samt rådet för strategisk forskning och svarar för beredningen av ärenden samt för föredragningen och verkställigheten av besluten.

12 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om Akademinns uppgifter, styrelse, vetenskapliga forskningsråd, sektioner, kommitté för forskningsinfrastruktur, råd för strategisk forskning och verksamhet, avgörande av ärenden och Akademinns personal utfärdas genom förordning av statsrådet.

Till den del som det inte ska föreskrivas genom förordning av statsrådet om de frågor som avses i 1 mom. får föreskrifter om dem utfärdas i den instruktion som godkänns av Akademinns styrelse.

Närmare föreskrifter om förvaltningsämbetet för Akademin och förvaltningsämbetets interna verksamhet utfärdas i arbetsordningen som fastställs av generaldirektören.

Föreslagen lydelse

frastruktur och rådet för strategisk forskning *samt* svarar för beredningen av ärenden och för föredragningen och verkställigheten av besluten. *Förvaltningsämbetet avgör dessutom ärenden som gäller ämbetet eller ringa ändringar i organens beslut.*

12 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om Akademinns uppgifter, om Akademinns styrelse, vetenskapliga forskningsråd, sektioner, kommitté för forskningsinfrastruktur *och* råd för strategisk forskning och *om dessas* verksamhet, *om* avgörande av ärenden och om personalen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Till den del som det inte ska föreskrivas genom förordning av statsrådet om de frågor som avses i 1 mom. får föreskrifter om dem utfärdas i den instruktion som godkänns av Akademinns styrelse *eller när det gäller förvaltningsämbetet och förvaltningsämbetets interna verksamhet i den arbetsordning som fastställs av generaldirektören.*

Denna lag träder i kraft den 2018.

Den begränsning av mandatperiodernas antal som anges i 5 § 2 mom. ska inte tillämpas på dem som är medlemmar i forskningsråd vid lagens ikraftträdande.

Statsrådets förordning

om ändring av statsrådets förordning om Finlands Akademi (979/2009)

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om Finlands Akademi (979/2009) 1 och 4 § som följer:

1 §

Vetenskapliga forskningsråd

Vid Finlands Akademi finns följande vetenskapliga forskningsråd:

- 1) forskningsrådet för biovetenskap, hälsa och miljö,
- 2) forskningsrådet för kultur och samhälle,
- 3) forskningsrådet för naturvetenskap och teknik,

4 §

Tillsättande av tjänster och anställning av övrig personal

Bestämmelser om utnämning av generaldirektör finns i lagen om Finlands Akademi (922/2009). Om den som utnämns till generaldirektör tidigare annat än för viss eller begränsad tid har utnämnts till en statlig tjänst, är han eller hon tjänstledig från den tjänsten under tjänstgöringen som generaldirektör. Generaldirektören och den överdirektör som ansvarar för forskningen har professorstitel.

I övrigt utnämns eller anställs personalen av generaldirektören, om inte något annat bestäms i instruktionen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.